

Arbeids- og sosialdepartementet

Oslo, 1. september 2021

Deres ref. 21/2361

HØRINGSUTTALELSE FRA RETTSPOLITISK FORENING – OM FORSLAG TIL NYE REGLER FOR REDUKSJON AV UFØREYTELSER FRA FOLKETRYGDEN OG OFFENTLIGE OG PRIVATE TJENESTEPENSJONSORDNINGER

1. Innledning

Det vises til departementets høringsbrev av 22. juni 2021, hvor det bes om høringsinstansenes syn på forslag til nye regler for reduksjon av uføreytelser fra folketrygden og offentlige og private tjenstepensjonsordninger.

Rettspolitisk forening (Rpf) er en uavhengig forening bestående av jurister, studenter i juridiske fag og andre interesserte. Rettspolitisk forening arbeider blant annet for å forsvare rettsstatlige verdier og for å bedre den rettslige situasjonen for sosialt vanskeligstilte grupper. Foreningen ønsker med dette å uttale seg om forslaget til endring av folketrygdloven.

2. Premissene for endringsforslaget

Rettspolitisk forening deler ikke departementets syn på premissene for endringsforslaget. Formodningen om at det på systemnivå finnes en vesentlig restarbeidsevne blant uføre som i dag holdes tilbake av manglende individuelle insentiver i skatte- og reduksjonsreglene er ikke sannsynliggjort.

Samfunnet må innrettes for økt sysselsetting der det er mulig. Premissene i høringsnotatet bygger på er imidlertid mer egnet til å bygge opp under økt mistillit mot en svakerestilt gruppe enn å oppnå denne målsetningen.

Det bør ikke mistes av syne at det er mange samvirkende årsaker til at en eventuell restarbeidsevne blant uføre ikke utnyttes. For å bli innvilget uføretrygd må vedkommende ha gjennomgått hensiktsmessig behandling for å bedre inntektsevnen, samt gjennomført eller forsøkt å gjennomføre individuelle og hensiktsmessige arbeidsrettede tiltak uten bedring av inntekstevne. Det har med andre ord formodningen mot seg at 100 % uføre vil kunne delta i arbeidsmarkedet.

Departementet trekker frem at fribeløpsgrensen fungerer som «*mental barriere*» og en «*terskel*» for mengden arbeidsinnsats blant uføre. Denne terskel-effekten er imidlertid kun identifisert blant de uføre som faktisk allerede deltar i arbeidsmarkedet.¹ Når den gruppen kun utgjør ca. 5

¹ Ragnar Alne (2018) Uføretrygd og arbeid: jobber de uføre mer etter reformen i 2015?, Arbeid og velferd 3/2018.

% av alle 100 % uføre og 75 % av alle graderte uføre, innebærer det at det foreslåtte tiltakets potensielle effekt blir liten.

Et viktig mål med uførereformen var å tilpasse regelverket slik at det i større grad ville motivere de som er uføretrygdde til å benytte restarbeidsevnen sin. Funnene i Fafø-rapport 2016:27 om *Uførereformen – Konsekvenser for yrkesaktivitet* og Riksrevisjonens *Revisjonsrapport for 2017 om uførereformen*, viste at uføres arbeidsdeltakelse i liten grad ble påvirket av det nye regelverket. Rettspolitisk forening mener at lav sysselsettingsgrad blant uføretrygdde mest sannsynlig skyldes varig reduksjon i arbeidsevne snarere enn mangel på individuelle insentiver, og at eventuell rettsarbeidsevne hovedsakelig holdes nede av samfunnsmessige forhold.

Personer som oppfyller vilkårene for uføretrygd skal få sin rettighet oppfylt uten stadig å bli mistenkeliggjort som uverdige mottakere som ikke selv ønsker å arbeide. Regjeringen burde innrette sine tiltak mot arbeidsgivere og NAV, og på denne måten bygge ned de eksterne hindringene mot uføres arbeidsdeltakelse.

Det vises til følgende utdrag fra høringsnotatet side 10:

"For eksempel mente 60 prosent av spurte saksbehandlere i NAV at andelen graderte uføre kunne vært høyere dersom kvaliteten på arbeidsevnevurderinger og legeerklæringer hadde vært bedre. En kan heller ikke utelate at arbeidsevne hos enkelte kan endres over tid, enten ved tilgang på ny medisin eller ved at arbeidsmarkedet endrer karakter som i større grad kan inkludere flere personer med helseutfordringer."

Det er lite som tyder på at arbeidsmarkedet i Norge går i en retning av økt inkludering av personer med helseutfordringer. Dersom en så stor andel av saksbehandlerne i NAV opplever svakheter i faktagrunnlaget som benyttes ved innvilgelse av uføretrygd, er dette et problem som mest effektivt løses gjennom justering av saksbehandlingsrutiner og kompetanseheving.

Foreninga mener videre at regjeringen burde ha økt fokus på bevilgninger til hensiktsmessige attføringstiltak og andre tiltak rettet mot arbeidsgivere. Gjennom dette forslaget benytter regjeringen i stedet individuelle insentiver som løsning på et problem der årsakene i stor grad ligger utenfor den enkeltes kontroll.

3. Forslag til ny terskel

Rettspolitisk forening tar ikke stilling til hvorvidt de foreslåtte nye modellene a til c burde innføres. Foreninga ønsker å foreslå en ny modell d, som innebærer at dagens fribeløp tilsvarende 0,4 G videreføres, i kombinasjon med halv reduksjon fra 0,4 G opp til 1,2 G. Dette nye forslaget vil ikke medføre reduksjon av trygd sammenlignet med dagens system, og samtidig avbøte noe av den terskeeffekten departementet søker å fjerne.

Vi mener departementet forøvrig burde se hen til grad av forutberegnelighet når fremtidig modell velges. Det har en egenverdi å innføre et noenlunde forutsigbart system, slik at det for den enkelte lar seg gjøre å beregne fremtidig inntekt.

Spørsmål kan rettes til styret2@rpf.no.

Med vennlig hilsen

for Rettspolitisk forening

Mira Stokke

Marit Loe